

Suha György

Lehetőség és esély:

a magyar-szubszaharai gazdasági együttműködés

Magyarország európai integrációja nemzetközi kapcsolatai történetében is fordulópontot jelent. A NATO- és EU-csatlakozás előkészítése során értelemszerűen a transzatlanti és európai integrációk követelményrendszerének való megfelelés kapott kiemelt figyelmet. Napjainkban viszont Magyarországnak az érdek- és értéközösségen alapuló európai integrációs szervezet egyenjogú tagjaként, annak játékszabályait betartva nemcsak az Unióban, hanem azon kívül is nemzeti érdekei minél hatékonyabb érvényesítésére kell törekednie. Ennek részeként – összhangban a formálódó magyar külpolitikai stratégiával, s figyelemmel a kormányok feletti gazdasági struktúrák térhódítására – kiemelt figyelmet kell fordítani az ország gazdasági kapcsolatrendszerének újragondolására. Vonatkozik ez többek között arra is, hogy a rendszerváltás után több mint másfél évtizeddel az afrikai kontinent, különösen a Szaharától délre eső régiót újra vissza kell helyezni hazánk politikai és gazdasági érdeklődési térképére.

A nemzetközi kötelezettségekből adódó feladatok, valamint saját gazdasági érdekeink egyre inkább szükségessé teszik, hogy a kormányzat a régió lehetőségei valós elemzése birtokában érdemi lépéseket tegyen a magyar-afrikai kapcsolatok tartalommal való megtöltése érdekében. Fontos körülmény, hogy közvetlen geopolitikai környezetünk, az Európai Unió markáns Afrika-

politikával bír, melyben kiemelten kezeli a szubszaharai térséget. Az EU vonatkozó bizottsági jelentései folyamatosan vizsgálják az újonnan csatlakozott államok Afrika iránti aktivitását és a társadalmi tudatosítás fontosságát. Ebben az irányban azonban nem történt érdemi elmozdulás.

Tudomásul kell vennünk, hogy EU-tagállamként a magyar érdekek jelentős részének érvényesítése – elsősorban gazdasági téren – a jövőben is kétoldalú keretek között fog bonyolódni. A gazdaságfejlesztési célok elérése érdekében tehát a magyar kormányzatnak a jövőben kitüntetett figyelmet kell fordítania a kétoldalú kapcsolatok gesztusértékű és tartalmi fejlesztésére afrikai partnereinkkel.

A Világbank adatai alapján a kontinensre 35,1 milliárd dollár fejlesztési támogatás, segély érkezett 2005-ben. Ez az összeg a G8-ak 2007-es heiligendammi felajánlásával 2010-ig eléri a kétszáz milliárd dollárt.

Afrika fejlesztésének globális politikai céljaiban mind a meghatározó nemzetközi szervezetek (OECD, ENSZ), mind a szupranacionális országcsoportok (EU, G8, stb.) egyetértenek. A kontinens rövid- és középtávú fejlesztési és segélyezési stratégiájából egyértelműen következik, hogy a végrehajtásban való

részvétel eminens magyar érdekek, közvetlen gazdaság-élénkítő hatásokat, piaci esélyeket hordoz. Az EU az afrikai, karibi és csendes-óceáni országoknak nem a központi költségvetéséből, hanem az erre a célra létrehozott Európai Fejlesztési Alapból (EDF) nyújt támogatást nemzetközi fejlesztési együttműködési tevékenysége keretében. Magyarország a 2008-2013-as ciklusban már az alap befizetője lesz, s így részt vehet annak tevékenységében. Ezzel a magyar vállalatok előtt is megnyílik a pályázati lehetőség az EDF-ből finanszírozott projektekben való részvételre. Ez jelentős újabb exportfinanszírozási esélyt nyújt az afrikai piacon megjelenő vállalatainknak. Kihasznlására természetesen a cégeknek jól fel kell készülni, amelyhez elengedhetetlen a kialakulóban lévő kormányzati támogatás is.

A szubszaharai térség kitörési pont lehet a magyar gazdaságfejlesztési elképzelések számára, a régió új piaccá, befektetési célterületévé válhat a magyar kis- és középvállalkozóknak. A külpiaaci fejlesztésből fakadó exportnövekedés mellett a szubszaharai együttműködés multilaterális politikai sikereket is jelenthet a Magyar Köztársaság kormányzata számára, mely számos, az ázsiai és európai piacon kivitelezhetetlennek tűnő új gazdasági lehetőséggel kecsegtet. Magyarország számára gazdaságdiplomáciai érdek például, hogy a nyolcak által ajánlott stratégiai partnerség üzleti hasznából már rövidtávon részesítse a hazai vállalkozókat.

Az állami szektor adminisztratív és politikai támogatása nélkül azonban sem a multi-, sem a bilaterális gazdasági kapcsolatok nem tudnak fejlődni. Ez a kontinensre jellemző sajátosság olyan kényszer, amelyet tudomásul kell venni.

INTÉZMÉNYRENDSZER MEGTEREMTÉSE

Magyarország szubszaharai jelenléte jelenleg kimerül az Európai Unió volt gyarmattartó államai által meghatározott Afrika-politika passzív követésében. Gazdasági jelenlétünk minimális, európai versenytársainkhoz képest tempót veszítettünk, az ígéretes afrikai fejlesztési források hasznából a magyar gazdaság szereplői nem részesülnek.

A külpolitikai célok megvalósítása ma már elválaszthatatlan a külgazdasági érdekek érvényesítésétől, a diplomácia szorosan összefonódik a külgazdasági tevékenységgel. A finoman szólva is hiányos lefedettséget biztosító szubszaharai diplomáciai és konzuli képviseleti hálózat, a nem létező kereskedelem-fejlesztési intézményrendszer, a Magyarországon egyelőre hiányos és nem reális Afrika-kép komoly gátja a valódi progressziónak. A magyar kormányknak a gazdasági érdekeket szem előtt tartva nagyobb figyelmet kell fordítania arra, hogy afrikai jelenlétünk a kölcsönös előnyök alapján új impulzust adjon a magyar-afrikai kapcsolatoknak. Ennek érdekében létre kell hozni egy információalapú kereskedelem-fejlesztési és beruházási tanácsadási, képviseleti kormányzati intézmény alapjait. Miután a feladatok

jellege számos, érdektagolt kormányzati szerv (pl. Külügyminisztérium, Miniszterelnöki Hivatal, Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, Oktatási Minisztérium stb.) tevékenységéhez köthető, ezért az eredményes gazdasági, politikai jelenlét csak centralizált módon, például kormány megbízotti, kormánybiztosi felügyelet és irányítás mellett valósulhat meg.

Ez a forma akkor segítheti eredményesen és hatékonyan a magyar-afrikai kapcsolatok felélesztését, ha a célok és feladatok jól átgondolt és számonkérhető módon kerülnek meghatározásra; ha biztosítva van ezen a területen a minél zökkenőmentesebb tárcaközi együttműködés. Mindehhez párosulnia kell a megfelelő anyagi és személyi feltételeknek, úgy, hogy semmiképpen ne alakuljon ki egy újabb, költséges, ám nem túl hatékony adminisztratív vízfej.

Elengedhetetlen az afrikai magyar jelenlét erősítése is. Szem előtt kell tartani, hogy az EU által az EDF keretében Afrikába irányuló támogatások felhasználásának sorsa leginkább a helyszínen, a kedvezményezett országban dől el. A jelenlét hiánya sok esetben egyben az érdekérvényesítési lehetőség elvesztését is jelentheti.

Amennyiben költségvetési megfontolásokból rövidtávon nem várható a kormányzati külképviseleti hálózat (nagykövetségek, konzulátusok, stb.) bővítése, úgy megfontolandó alternatív megoldások kidolgozása. Ennek során mindenképpen meg kell vizsgálni a térségben működő magyar érdekeltsgű vagy tulajdonú cégekkel való szigorú és átlátható feltételrendszer alapján történő intézményesített együttműködés lehetőségét. Természetesen nem ez lehet az egyetlen és kizárólagos eszköz.

INFORMÁCIÓMENEDZSMENT

Aktív és tudatos kommunikációt kell folytatni a régió országainak politikai-gazdasági helyzetéről, piaci lehetőségeiről a magyar üzleti és civil szféra felé. Állami segítséggel, a gazdaságdiplomácia eszközeivel kell minden egyes helyi projekt támogatását biztosítani, különösen a tervezési, kockázat-felmérési időszakban. Információs csatornákat kell kialakítani a nemzetközi segélyezésből adódó pályázati lehetőségek figyelésére, valamint azok elkészítésére, illetve ügyfélszolgálatot, 'B2B' portált és zöld számot kell működtetni. A gyakorlatias segítség magában foglalja rendszeres országjelentések elkészítését, valamint az intézményes diplomáciai, konzuli segítségnyújtás eszközeit is.

A fentiekben túl el kell készíteni a szubszaharai térség gazdasági preferencia-térképét, az ajánlott országok listáját és ki kell alakítani az elérhető és hozzáférhető, régió-specifikus állami segítségek, források, speciális tudnivalók adatbázisát.

KORMÁNYZATI KOORDINÁCIÓ, VÉGREHAJTÁS ELLENŐRZÉSE, PROJEKTEK MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSA

Afrika ügye nem csak külügyi vagy külgazdasági kérdés. Több annál. A kormány megbízotti, vagy egy ahhoz hasonló, másik kis létszámú, hatékony iroda intézményessé és tudatossá teheti a külpiacra foglalkozó társszervezetek (Eximbank, MEHIB, ITDH, stb.) globális afrikai elkötelezettségét, ugyanakkor funkciójából adódóan egyeztetgethet a térséget érintő komplex külpolitikai, külgazdasági lépések, valamint a konkrét projektek tekintetében.

A nemzetközi fejlesztési együttműködéssel megnyíló magyar szerepvállalás kormány szinten számos tárca tevékenységét is közvetlenül érinti (oktatás, honvédelem, mezőgazdaság stb.). Ebből következően a szinergia elérése csakis összkormányzati koordinációval biztosítható, egyrészt a belső kommunikáció hatékonyá tételével, másrészt a preaktivitás ösztönzésével.

A térség speciális jellege miatt az üzleti folyamatok eredményességének egyik feltétele a magas szintű kormányzati, politikai befolyás tudatos érzékeltetése, a diplomáciai eszközök, gesztusok, protokolláris attitűdök – az európai kultúrkörből különböző – esetenkénti felülértékelése. Az eredményesség egyik záloga a hatalmi diverzitás kommunikálhatóvá tétele, afrikai gazdasági, közjogi partnereink formális, lehető legmagasabb szintű elismerése.

tóikat. A Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezete (OECD), Fejlesztési Segély Bizottsága (DAC) 41 ENSZ-szervezetet, számos pénzalapot és kilenc egyéb szervet tart nyilván a Nemzetközi Valutaalap (IMF), a Világbank és a regionális bankok mellett.

A magyar vállalkozások szinte minden érintett beszerzési ágazatban (építőipar, infrastruktúra-fejlesztés, áruszállítás stb.) potenciális partnerek, alvállalkozók, beszállítók lehetnek a fejlesztési segélyek, a nemzetközi donorközösség forrásainak helyi felhasználása során. Az üzleti együttműködésekre nemcsak beszállítóként de a DAC irányelveknek megfelelő PPP-programokban (közcéllú magánberuházások formájában) történő beruházóként is lehetőség nyílik.

A szolgáltatások területén a lehetséges magyar tudás- és technológia-transzfer számos ágazat számára kínál új lehetőségeket:

- mezőgazdaság: öntözőrendszerek telepítése, üzemeltetése, haltenyésztés, fásítási szaktanácsadás, gombatermesztés, biotechnológia, agrometeorológia, vágóhidak tervezése, üzemeltetése,
- infrastruktúra-tervezés, kivitelezés, útépítés, vasút-modernizálás,
- környezetvédelemmel kapcsolatos szaktanácsadás,
- térképészet, távérzékelés,
- oktatás (posztgraduális és távoktatás), önköltséges technikus-képzés, tananyag-fejlesztés,
- turizmus, idegenforgalom teljes vertikuma,
- a nyersanyagkészletek (pl. kőolaj, földgáz, arany, gyémánt, réz, kobalt, nemesfa) feldolgozásában alkalmazható know-how-k, kutatási, fejlesztési ismeretek, műszaki technológiák, mérés-technika, bányatechnika, tárolási, tisztítási és szállítási metodikák, ellenőrzési és bányabiztonsági rendszerek,
- trópusi mezőgazdasági termékek feldolgozása (déli gyümölcsök, kávé, tea, vágott virág, hal) területén: csomagoló és feldolgozó technológiák, kulcsrakész üzemek előkészítése, átadása, élelmiszer-feldolgozási módszerek, tartósítás, szárítás, palackozás, alkohol-készítés, halászati üzemek, stb.,
- vízgazdálkodás: tervezés és szaktanácsadás (tározók és gátak, víztisztító telepek, belvizek lecsapolása, hidrogéológia, stb.),
- IT-szektor.

KOMMUNIKÁCIÓ, TUDATFORMÁLÁS

Afrikát fontossá kell tenni nemcsak a tettek, de a szakvak szintjén is. A világgazdasági helyzet, a magyar gazdaságpolitikai érdekek és törekvések támasztotta követelmények alapján, a szubszaharai térséggel való dinamikus együttműködésnek formálisan is szerepet kell kapnia Magyarország külgazdasági stratégiájában és fel kell nőni ahhoz a szerephez, melyet az Európai Unió Magyarországnak szán Afrika-politikájában. Ez egyúttal kommunikációs kihívás is, hatása országkép-alakításban, a magyar imázs formálásában válik kézzelfoghatóvá.

SZEKTORPREFERENCIÁK A NEMZETKÖZI FEJLESZTÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS TERÜLETÉN

A megváltozott geopolitikai rendszerben a magyar gazdaság szereplői számára új lehetőségeket hordoznak a nemzetközi közösség forrásai. A világ donor-országai 2003-ban összesen közel 70 milliárd dollárt fordítottak fejlesztési támogatásra, ebből az ENSZ segélyszervei és a fejlesztési bankok közel 30 milliárd dollár értékű projekt finanszírozásában vettek részt. A donorpolitikát végrehajtó intézmények döntően közbeszerzési és pályázati formában keresik meg és választják ki gazdasági partnereiket, beszállí-

Végül, de nem utolsósorban, álláspontom szerint a tévhitell ellentétben, a kereskedelem területén is vannak esélyeink. Nem osztom maradéktalanul azt a véleményt, miszerint a magyar exporttermékek egyike sem versenyképes a fekete kontinensen. Kétségtelen, hogy a hetvenes, nyolcvanas évek külkereskedelmi módszereit már nem lehet alkalmazni Afrikában, profi marketingkommunikációval, élő üzleti kapcsolatokkal azonban lehet exportot generálni. A kereslet-kínálat folyamatos elemzése, a konkurenciagyűjtés adatainak állandó értékelése piaci esélyekkel kecsegtet az alábbi árucsoportokban:

- feldolgozott élelmiszerek, konzervek, bor, pezsgő, üdítőital, energiatalok, italporok, magas árfekvésű luxus-élelmiszerek (libamáj, szalámi, sonka),
- vetőmag, növényvédőszer,
- számítástechnikai cikkek, távközlési eszközök,
- gépjármű-alkatrészek,
- élelmiszer-feldolgozó és csomagológépek, alkatrészek,
- háztartási vegyipari termékek, tisztítószer, kozmetikumok,
- vegyipari segédanyagok, adalékok,
- biztonságtechnikai és védelemgazdasági termékek, felszerelések, katonai elektronika, rendészeti felszerelések,
- gyógyszerek, gyógyászati segédeszközök.

A magyar kis- és középvállalatok számára az lenne a legkedvezőbb, ha a magyar nemzetközi fejlesztéspolitika a teljes szub-szaharai Afrikát fejlesztési partnerének tekintené. Nincs ma olyan jelentős magyar politikai-gazdasági érdek, vagy jelenlét egyik afrikai országban sem, amely indokolná a többiekkel szembeni preferálását. Ugyanakkor a nemzetközi fejlesztési együttműködés területén Magyarország rendelkezésére álló valamennyi eszközzel segíteni kell minden afrikai országban cégeink piacra jutását azokban a szektorokban, amelyekben nemzetközi szinten is versenyképesek. ☼

AJÁNLOTT IRODALOM

ARNOLD, STEPHEN H. – NITECKI, ANDRÉ (SZERK.)

1990 Culture and Development in Africa, Africa World Press Inc.

MENGISTEAB, KIDANE

1996 Globalization and Autocentricity in Africa's Development in the 21st Century, Africa World Press Inc.

SMITH, STEPHEN

2005 Atlas de l'Afrique, Paris: Éditions Autrement

WISNER, BEN

1989 Power and Need in Africa, Africa World Press Inc.

UNIDO

2007 Africa Foreign Investor Survey 2005, Vienna
Industrial Yearbook of Industrial Statistics 2007, Vienna

2006 Industrialization and Poverty Alleviation: Pro-poor Industrialization Strategies Revisited, UNIDO, Vienna

UN DEPARTMENT OF PUBLIC INFORMATION

Africa Renewal (former Africa Recovery), Vol. No. 20, New York
African Affairs, Oxford, Vol. 411-423.

EUROPEAN COMMISSION

2005 EU and Africa: Towards a Strategic Partnership, Brussels (http://www.europa-eu-un.org/articles/en/article_5499_en.htm)

2001 Annual Report on the Implementation of the EC's External Assistance, Brussels

2000 EC-ACP, Compendium on Co-operation Strategies
2001 EU Food Aid and Food Security Programme, Bi-annual Report, 1998-1999, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities
1999 Partners in Progress: The EU/South Africa Trade, Development and Cooperation Agreement for the 21st Century, Brussels

INTERNATIONAL MONETARY FUND

2006 Finance and Development, IMF, New York

AFII-ANIMA

2004 Investir dans la région MEDA

AJÁNLOTT INTERNETES HIVATKOZÁSOK

<http://www.africaaction.org/index.php>

<http://www.commissionforafrica.org/index.html>

<http://www.africanfront.com/>

<http://www.unido.org/>

<http://allafrica.com/>

<http://www.africafront.com/>

<http://www.afrika.no/index/index.html>

http://www.yaleeconomicreview.com/issues/spring2006/africa_history.php

<http://www.africa-union.org/>